

УДК 821.161.2=162.1-1/-3:808.54(438.14)

СВЯТО УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА В ЛЮБЛІНІ

Надія Ткачик

*Європейський колегіум польських і українських університетів?
вул. Марії Кюрі-Склодовської, 5, 20-029 Люблін, Польща
тел.: +4881 537 64 61*

Однією з важливих форм популяризації української культури за кордоном є Декламаторський конкурс української поезії і прози, який щороку проходить у Любліні. Завдяки конкурсу польські школярі вперше знайомляться з українською літературою та зі своїми ровесниками під час польсько-українських зустрічей майстрів слова. Конкурс розвивається і вимагає зацікавлення та належної підтримки з боку як української держави, так і освітніх установ.

Ключові слова: популяризація української літератури за кордоном, декламаторський конкурс української поезії і прози, польсько-українські зустрічі майстрів слова

Цього року вже в'яте поспіль у Любліні відбувся єдиний у Польщі Декламаторський конкурс української поезії і прози. На перший погляд може видаватися, що це лише одна з багатьох „проукраїнських” ініціатив, які проводяться в Польщі, але порівняно з великими фестивалями, як-от „Українська весна” у Познані на якусь особливу увагу не заслуговує. А дарма. Про значення конкурсу трохи згодом, а спершу кілька слів про його витоки та організацію. Упродовж перших двох років конкурс мав воєводський масштаб, але останніми роками розрісся у всепольський. Варте уваги, що ініціатором, організатором, головним координатором і загалом „мозком” та „двигуном” конкурсу є не українка, а полька – Анна Кравчик – директор відділу культурної освіти Центру культури в Любліні [1]. На пропозицію Анни Кравчик приєднатися до організації цього заходу п'ять років тому відгукнулися Люблінський воєводський центр культури, Українське товариство в Любліні, кафедра української філології Університету Марії Кюрі Склодовської та Європейський колегіум польських і українських університетів, які щороку надають свою посильну допомогу в організації та проведенні конкурсу. Слід також підкреслити зацікавлення конкурсом з боку міської влади, яка всіляко підтримує його проведення, що частково пояснюється намаганнями Любліна отримати статус Європейської столиці культури 2016 року, але й загалом позитивним ставленням до популяризації української культури в Любліні. Генеральне консульство України в Любліні протягом чотирьох років теж підтримувало цю ініціативу і навіть встановило свою власну нагороду, проте цього року з боку представників української влади зацікавлення конкурсом зменшилося і вперше нагороди не було (мовляв конкурс має малий розголос). Хочеться сподіватися, що це тимчасове явище й у наступні роки консульство все ж таки належним чином підтримає цю важливу ініціативу.

Конкурс складається з кількох етапів (повітовий рівень, воєводський і – протягом трьох останніх років – загальнопольський) і включає декламацію поезії / прози, конкурс пісенної поезії та конкурс монодрам (пол. „wywiedzione ze słowa”).

Він адресований передовсім до польських школярів з гімназій і ліцеїв, але також дорослих, зокрема студентів. Умовою участі в конкурсі є підготовка репертуару з української літератури українською або польською мовами. Головна мета заходу – популяризація української літературної творчості в Польщі. Досі участь у конкурсі різних рівнів загалом взяло близько 600 чоловік. З Люблінського воєводства в ньому брала участь молодь із таких місцевостей, як наприклад, Ленчна, Лукув, Грубешів, Пулави, Замостя, Городля, Парчев, Краснистав, Краснік, Адамув, Ополе Любельське, Старий Брус, Цецежин, Радзінь Підляський, Вишниця, Свідник та інші. В останні два роки до конкурсу приєдналися також інші воєводства - Підкарпатське (Ясло), Поморське (Слупськ), Сьвентокшиське (Кельце), Нижньосилезьке (Лігниця).

Репертуар декламованих творів досить різноманітний і відображає певні тенденції. На повітовому рівні учасники на загал сягають по твори класиків XIX століття чи авторів першої половини XX століття – Тараса Шевченка, Лесі Українки, Степана Руданського, Леоніда Глібова, Олени Теліги, Андрія Малишка, Богдана-Ігоря Антонича, Павла Тичини, Миколи Сингаївського, Василя Симоненка, Миколи Бажана, Максима Рильського, Дмитра Павличка тощо. Це пояснюється тим, що найчастіше чи не єдиним джерелом української літературної творчості є для них відома в Польщі (хоча далеко не повна й не найкраща) антологія [2]. Окрім цієї антології, є також перекладені польською мовою збірки окремих авторів: Лесі Українки, Богдана-Ігоря Антонича та Павла Тичини, які доступні в повітових бібліотеках.

На рівні воєводського відбіркового турніру репертуар насичений переважно творами сучасних авторів різних поколінь: Григорія Чубая, Ліни Костенко, Тараса Прохаська, Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Оксани Забужко, Олександра Ірванця, Андрія Бондаря, Наталки Білоцерківець, Наталки Сняданко, Галини Крук та інших. Проблем із пошуком перекладів української літературної творчості на польську мову в самому Любліні значно менше, ніж у провінції, оскільки в бібліотеках і книгарнях є чимало джерел: журналів (переклади в часописах „Literatura na świecie”, „Akcent”, „Lublin” тощо), двох видань антології [3] (тут величезна заслуга поета й перекладача з містечка Пулави під Любліном Богдана Задури), а також книжки окремих письменників і поетів у польському перекладі – Ю. Андруховича, О. Ірванця, О. Забужко, С. Жадана та ін.

Молодь ліцеїв і студенти частіше сягають до репертуару сучасних авторів, тому що краще розуміють висвітлені ними проблеми, ототожнюють себе з їхніми героями. Сучасна українська літературна творчість їм набагато цікавіша й зрозуміліша, ніж класика. Щоб зрозуміти глибину й суть віршів Тараса Шевченка, Лесі Українки чи Івана Франка, треба хоч трохи знати, ким був і є для українського народу цей автор, у який час творив і якою була доля українського народу. Далеко не всім конкурсантам це під силу. Натомість твори Сергія Жадана, Андрія Любки, Остапа Сливинського, Дмитра Лазуткіна, Галини Крук чи Андрія Бондаря їм набагато ближчі. Інтерпретація цих творів, підсилена працею над словом і декламаторською майстерністю, змушує глибоко замислитися над сенсом життя, над стосунками між людьми і співпереживати з ними ці проблеми. Величезна заслуга молоді в тому, що, слухаючи деякі твори у виконанні надзвичайно талановитих декламаторів, хочеться негайно прийти додому й пірнути в українську художню літературу, зануритися в неї з головою, а навіть перечитати давно відомі твори. Далеко не кожен автор прочитає свій твір так, як це роблять окремі учасники – іноді навіть мурахи бігають по тілу і сльози навертаються на очі від несподіваного сплеску емоцій, викликаного надзвичайною творчою експресією і глибиною інтерпретації. Це

як катарсис – справжнє естетичне переживання й очищення емоцій поезією. Вражає й викликає неприхований подив і захват: як їм вдається видобути стільки нового з добре знайомого вірша Ліни Костенко, Василя Симоненка чи прози Олександра Ірванця?

Конкурс розвивається і з року в рік набуває нових вимірів. Два роки поспіль – також з ініціативи Анни Кравчик – паралельно до конкурсу української поезії і прози в Польщі проводиться відповідний декламаторський конкурс польської поезії і прози в Україні. Фіналісти обох конкурсів зустрічаються в Любліні на „Польсько-українських зустрічах майстрів слова”, в рамках яких одночасно проводяться два фінали – Усепольського декламаторського конкурсу української поезії і прози та Декламаторського конкурсу польської поезії і прози в Україні (рівень підготовки українських учасників, репертуар і загалом зацікавлення конкурсом польської поезії і прози в Україні – це вдячна тема на окрему статтю і тому тут не порушуватиметься). Протягом кількох днів польські й українські учасники не лише виступають перед журі й глядачами, декламуючи свої твори, але й беруть участь у майстер-класах, оглядають Люблін, спілкуються, заводять знайомства. Як член журі й один із співорганізаторів упродовж п’яти років існування конкурсу я уважно стежу за його розвитком, репертуаром, рівнем учасників і відгуками про нього. Також залюбки спілкуюся з учасниками, щоб довідатися про те, чому вони взяли участь у конкурсі, хто обирає репертуар, чи раніше були ознайомлені з українською літературою тощо. Усі учасники підкреслюють виняткову атмосферу цього заходу, звертають увагу на те, що українська література, особливо сучасна, для них дуже цікава. До конкурсу притягує їх також можливість познайомитися з українськими ровесниками, пізнати іншу культуру, послухати живу українську мову. Приємно спостерігати, як з року в рік конкурс розвивається і стає все більш цікавим, престижним, різноманітним і багатим на супровідні заходи.

Цього року „Польсько-українські зустрічі майстрів слова” відбувалися протягом двох днів – 14–15 травня – і стали справжнім святом польського й українського слова, яке було насичене також цікавими супровідними заходами. Як польські, так і українські учасники спільно брали участь у майстер-класах, які проводили фахівці з технік мовлення, творчої експресії та декламаторсько-театральної майстерності. У рамках зустрічей для учасників провели екскурсію по старому місту.

Цікавою і гідною продовження традицією стало також запрошення в журі Декламаторського конкурсу української поезії і прози когось із сучасних українських письменників і поетів. Досі в конкурсі брали участь Олександр Ірванець, Анна Багряна і Леся Мудрак, Іван Малкович. Одним із супровідних заходів до конкурсу є проведення літературного вечора з гостем – членом журі. Учасники конкурсу мають досконалу нагоду познайомитися ближче з авторами творів, які дехто з них декламує, а також поспілкуватися з ними, довідатися про їхні творчі плани тощо. Минулого року літературний вечір Івана Малковича був поєднаний із презентацією найвідомішого й найномінованішого українського видавництва „А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, засновником і директором якого є Іван Малкович. Спілкування з відомою в Україні та за її межами людиною стало справжнім святом і надзвичайною насолодою. Цього року запрошення бути членом журі та почесним гостем конкурсу прийняла Марія Матіос. Принагідно відбувся літературний вечір письменниці та презентація польського перекладу „Солодкої Дарусі”. Вечір вела перекладачка цієї книжки Анна Коженювська-Бігун. Зустріч із Марією Матіос стала справжньою подією як для

учасників, так і для глядачів.

Значення Декламаторського конкурсу української поезії і прози в Любліні без перебільшення величезне, хоча й далеко не всіма усвідомлюється (зокрема, в Україні). Для учнів польських гімназій та ліцеїв, серед яких він проводиться, це найчастіше перше знайомство з українською літературою. Конкурс відкриває для них культуру сусідньої, але майже невідомої країни, спонукає їх до пошуку цікавих українських авторів і творів – у бібліотеках, книгарнях, Інтернеті. Принагідно не лише самі учасники знайомляться з українською літературою, але й їхні інструктори та найближчі – батьки, родичі. Слухаючи інших конкурсантів, учасники мають унікальну можливість ознайомитися з творами як класиків української літератури, так і сучасних авторів. Якщо той чи інший вірш або фрагмент прози у виконанні декламатора викличе інтерес, то досить часто викликає бажання інших учасників до пошуку творів цього ж автора і таким чином коло читацьких зацікавлень українською літературою розширюється. Неабияке значення має також те, що юні декламатори мають змогу послухати живу українську мову – у виконанні дітей як етнічних українців, так заробітчан. Варто підкреслити, що польська молодь також інколи наважується декламувати вірші українською мовою і з року в рік кількість таких учасників зростає, що не може не радувати. Цікаво, що вивчити й зрозуміти вірш української їм часто допомагають вчителі-українці, які працюють в їхніх школах (переважно це вчителі іноземних мов).

Конкурс відносно „молодий” (хоча й постійно „прописався” в календарі культурних подій Любліна), і тому є ще над чим працювати. Передовсім хотілося б, щоб про нього знало якомога більше освітніх і культурних осередків у Польщі – як тих, де зосереджені українці, так і тих, де їх немає. Тут слід віддати належне українському тижневику в Польщі „Наше слово”, який в останні роки здійснює медійний патронат над конкурсом та висвітлює на своїх шпальтах інформацію про нього. В Україні ж про цей конкурс та його велике значення, на жаль, мало хто знає. Варто було б подбати про те, щоб традицією – в межах нагороди – стала поїздка фіналістів в Україну. У зв'язку з цим хотілося б теж сподіватися більшого зацікавлення конкурсом не лише консульств, але й різних структур української держави, а також середовища українських письменників та поетів. Бажано, щоб українські автори про конкурс не лише знали, а й охоче до нього підключалися та привозили свої книжки. Хотілося б, щоб не залишалася осторонь і українські видавництва та передавали до польських шкільних бібліотек українські книжки. Якщо ж говорити про побажання до учасників, то важливо, аби вони звертали більшу увагу на автора – ким був, у яких час жив і творив, оскільки це допоможе їм краще зрозуміти вагу слів і донести їх до глядача. Учасників треба заохочувати до постійного пошуку й відкриття для себе нових імен і нових творів української літератури.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що і конкурс, і польсько-українські зустрічі в Любліні є досконалим прикладом взаємопізнання і взаємопроникнення двох культур, долання стереотипів і справжньої, а не декларативної польсько-української співпраці. Задоволення викликає й те, що зацікавлення українською культурою – й зокрема мовою – в Любліні зростає. На сьогодні тут уже проводять уроки української мови в гімназіях для охочих, розробляють програму введення в школах української мови як додаткової іноземної за вибором, проводять курси української мови для службовців Люблінського міського управління, є також можливість послухати уроки української мови на Radio Lublin тощо. Отже, конкурс української поезії і прози досконало вписується в загальну тенденцію і відповідає

очікуванням часу. Залишається сподіватися, що ця тенденція не тимчасова і з часом утверджуватиметься й зміцнюватиметься. Може, конкурс, що проводиться у Польщі, допоможе українцям в Україні більше шанувати себе й свою мову? Такі заходи набувають неабиякого значення й стають актуальними в контексті тих невтішних тенденцій, які ми бачимо нині щодо української мови та культури в Україні з боку влади.

-
1. Сайт Центру культури в Любліні: <http://www.ck.lublin.pl/index.php>
 2. Antologia poezji ukraińskiej. Red. Florian Nieuważny, Jerzy Pleśniarowicz. – Warszawa, 1977.
 3. Wiersze zawsze są wolne. Tłum. Bohdan Zadura. – Wrocław, 2004.

LUBLIN MEETINGS WITH UKRAINIAN LITERATURE

Nadiya Tkachyk

*European Ph.D. College of Polish and Ukrainian Universities
5, Marii Curie-Skłodowskiej St., 20-029 Lublin, Poland
phone: +48 81 537 64 61*

The Contest of Reciting Ukrainian Poetry and Prose, held annually in Lublin, is an important form for popularizing Ukrainian culture abroad. Due to the Contest, a lot of Polish pupils have a chance to get acquainted with Ukrainian literature and with their Ukrainian peers during Polish and Ukrainian meetings of Masters of reciting. The Contest is growing and requires support from the Ukrainian State and educational institutions.

Key words: popularizing Ukrainian literature abroad, Contest of Reciting Ukrainian Poetry and Prose, Polish and Ukrainian meetings of Masters of reciting.

ПРАЗДНИК УКРАИНСКОГО СЛОВА В ЛЮБЛИНЕ

Надежда Ткачик

*Европейский колледжум польских и украинских университетов,
ул. Марии Кюри-Скłodовской, 5, 20-029 Люблин, Польша
тел.: +4881 537 64 61*

Одной из важных форм популяризации украинской культуры за рубежом является Декламаторский конкурс украинской поэзии и прозы, который ежегодно проходит в Люблине. Благодаря конкурсу, польские школьники впервые знакомятся с украинской литературой и своими ровесниками во время польско-украинских встреч мастеров слова. Конкурс развивается и ожидает заинтересования и соответственной поддержки со стороны как украинского государства, так и учебных заведений.

Ключевые слова: популяризация украинской литературы за рубежом, декламаторский конкурс украинской поэзии и прозы, польско-украинские встречи мастеров слова.

Стаття надійшла до редколегії 10.04.2010

Прийнято до друку 12.04.2010